

Discurs del Papa Francesc en l'acte de recepció del Premi Carlemany

Sala Regia. Ciutat del Vaticà. Divendres 6 maig de 2016

Il·lustres senyores i senyors: Els dono la meua cordial benvinguda i gràcies per la seva presència. Agraeixo especialment les seves amables paraules als senyors Marcel Philipp, Jürgen Linden, Martin Schulz, Jean-Claude Juncker i Donald Tusk. Vull reiterar la meua intenció d'oferir a Europa el prestigiós premi amb

el qual he estat honrat: no fem ara un gest celebratiu, sinó que millor que aprofitem aquesta ocasió per desitjar tots junts un impuls nou i audaç per a aquest estimat Continent. La creativitat, l'enginy, la capacitat de aixecar-se i sortir dels propis límits pertanyen a l'ànima d'Europa. Durant el segle passat, ella ha ofert el testimoni a la humanitat que un nou començament era possible; després d'anys de tràgics enfrontaments, que van culminar en la guerra més terrible que es recorda, va sorgir, amb la gràcia de Déu, una novetat sense precedents en la història. Les cendres de la runa no van poder extingir l'esperança i la recerca de l'altre, que cremaven en el cor dels pares fundadors del projecte europeu. Ells van posar els fonaments d'un baluard de la pau, d'un edifici construït per estats que no es van unir per imposició, sinó per la lliure elecció del bé comú, renunciant per sempre a enfrontar-se. Europa, després de moltes divisions, es va trobar finalment a si mateixa i va començar a construir la seva casa.

La resignació i el cansament no pertanyen a l'ànima d'Europa

Aquesta «família de pobles», que en aquest temps s'ha fet de manera meritòria més àmplia, en els últims temps sembla sentir menys propis els murs de la casa comuna, potser aixecats apartant-se del clarividient projecte dissenyat pels pares. Aquella atmosfera de novetat, aquell ardent desig de construir la unitat, semblen estar cada vegada més apagats; nosaltres, els fills d'aquell somni estem temptats de caure en els nostres egoismes, mirant el que ens és útil i pensant en construir recintes particulars. No obstant això, estic convençut que la resignació i el cansament no pertanyen a l'ànima d'Europa i que també «les dificultats poden convertir-se en fortes promotores d'unitat». Al Parlament Europeu em vaig permetre parlar de l'Europa anciana. Deia als eurodiputats que en diferents parts creixia la impressió general d'una **Europa cansada i envellida, ni fèrtil ni vital, on els grans ideals que van inspirar a Europa semblen haver perdut força d'atracció. Una Europa decaïda que sembla haver perdut la seva capacitat generativa i creativa.** Una Europa temptada de voler assegurar i dominar espais més que de generar processos d'inclusió i de transformació; una Europa que es va «atrinxerant» en lloc de privilegiar les accions que promouen nous dinamismes en la societat; dinamismes capaços d'involucrar i posar en marxa tots els actors socials (grups i persones) en la recerca de noves solucions als problemes actuals, que fructifiquin en importants esdeveniments històrics; una Europa que, lluny de protegir espais, es converteixi en mare generadora de processos (cf. Evangelii gaudium, 223).

Què t'ha passat Europa humanista, defensora dels drets humans?

Què t'ha passat Europa humanista, defensora dels drets humans, de la democràcia i de la llibertat? Què t'ha passat Europa, terra de poetes, filòsofs, artistes, músics, escriptors? Què t'ha passat Europa, mare de pobles i nacions, mare de grans homes i dones que van ser capaços de defensar i donar la vida per la dignitat dels seus germans? L'escriptor Elie Wiesel, supervivent dels camps d'extermini nazis, deia que avui és imprescindible realitzar una «transfusió de memòria». Cal «fer memòria», prendre una mica de distància del present per escoltar la veu dels nostres avantpassats. La memòria no només ens permetrà que no es cometin els mateixos errors del passat (cf. Evangelii gaudium, 108), sinó que ens donarà accés a aquells èxits que van ajudar als nostres pobles a superar positivament les cruïlles històriques que van anar trobant. La transfusió de memòria ens allibera d'aquesta

tendència actual, amb freqüència més atractiva, a obtenir ràpidament resultats immediats edificats sobre la sorra, que podrien produir «un rèdit polític fàcil, ràpid i efímer, però que no construeixen la plenitud humana» (ibíd. 224)

Amb aquest propòsit, ens farà bé evocar els pares fundadors d'Europa. Ells van saber buscar vies alternatives i innovadores en un context marcat per les ferides de la guerra. Ells van tenir l'audàcia no només de somiar la idea d'Europa, sinó que van gosar transformar radicalment els models que únicament provocaven violència i destrucció. Es van atrevir a buscar solucions multilaterals als problemes que a poc a poc s'anaven convertint en comuns. **Robert Schuman**, en l'acte que molts reconeixen com el naixement de la primera comunitat europea, va dir: «Europa no es farà d'una vegada ni en una obra de conjunt: es farà gràcies a realitzacions concretes, que creuen en primer lloc una solidaritat de fet». Precisament ara, en aquest nostre món turmentat i ferit, cal tornar a aquella solidaritat de fet, a la mateixa generositat concreta que va seguir al segon conflicte mundial, perquè -proseguia Schuman- «la pau mundial no pot salvaguardar-se sense uns esforços creadors equiparables als perills que l'amenacen ».

Els projectes dels pares fundadors, missatgers de la pau i profetes del futur, no han estat superats: inspiren, avui més que mai, a construir ponts i enderrocar murs. Semblen expressar una fervent invitació a no acontentar-se amb retocs cosmètics o compromisos tortuosos per corregir aquest o aquell tractat, sinó a establir amb valor bases noves, fortament arrelades. Com afirmava **Alcide De Gasperi**, «tots animats igualment per la preocupació del bé comú de les nostres pàtries europees, de la nostra pàtria Europa», es comenci de nou, sense por a un "treball constructiu que exigeix tots els nostres esforços de pacient i àmplia cooperació». Aquesta transfusió de memòria ens permet inspirar-nos en el passat per afrontar amb valentia el complex quadre multipolar dels nostres dies, acceptant amb determinació el repte d'«actualitzar» la idea d'Europa. Una Europa capaç de donar a llum un nou humanisme basat en tres capacitats: **la capacitat d'integrar, capacitat de comunicació i la capacitat de generar.**

Capacitat d'integrar

Erich Przywara, en la seva magnífica obra *La idea d'Europa*, ens repta a considerar la ciutat com un lloc de convivència entre diverses instàncies i nivells. Ell coneixia la tendència reduccionista que habita en cada intent de pensar i somiar el teixit social. La bellesa arrelada en moltes de les nostres ciutats es deu al fet que han aconseguit mantenir en el temps les diferències d'èpoques, nacions, estils i visions. Només cal mirar l'inestimable patrimoni cultural de Roma per confirmar, una vegada més, que la riquesa i el valor d'un poble té precisament les seves arrels en el saber articular tots aquests nivells en una sana convivència. Els reduccionismes i tots els intents d'uniformar, lluny de generar valor, condemnen a la nostra gent a una pobresa cruel: la de l'exclusió. I, més d'aportar grandesa, riquesa i bellesa, l'exclusió provoca baixesa, pobresa i lletjor. Més que donar noblesa d'esperit, els aporta mesquinesa. Les arrels dels nostres pobles, les arrels d'Europa es van anar consolidant en a través de la seva història, aprenent a integrar en síntesis sempre noves les cultures més diverses i sense relació aparent entre elles. La identitat europea és, i sempre ha estat, una identitat dinàmica i multicultural.

L'activitat política és conscient que té entre les mans aquest treball fonamental i que no pot ser posposat. Sabem que «el tot és més que la part, i també és més que la simple suma d'elles», per la qual cosa s'haurà de treballar sempre per «ampliar la mirada per reconèixer un bé més gran que ens beneficiarà a tots» (Evangeli gaudium, 235). Estem convidats a promoure una integració que troba en la solidaritat la manera de fer les coses, la manera de construir la història. Una solidaritat que mai pot ser confosa amb l'almoïna, sinó com a generació d'oportunitats perquè tots els habitants de les nostres ciutats -i de moltes altres ciutats- puguin desenvolupar la seva vida amb dignitat. El temps ens ensenya que no n'hi ha prou només la integració geogràfica de les persones, sinó que el repte és una forta integració cultural. D'aquesta manera, la comunitat dels pobles europeus podrà vèncer la temptació de replegar-se sobre paradigmes unilaterals i de aventurar-se en «colonitzacions ideològiques»; més aviat redescobrirà l'amplitud de l'ànima europea, nascuda de la trobada de civilitzacions i pobles, més vasta que els actuals confins de la Unió i cridada a convertir-se en model de noves síntesi i de diàleg. En efecte, el rostre d'Europa no es distingeix per oposar-se als altres, sinó per portar impregnes les característiques de diverses cultures i la bellesa de vèncer tot encerclament. Sense aquesta capacitat d'integració, les paraules pronunciades per **Konrad Adenauer** en el passat ressonaran avui com una profecia del futur: «El futur d'Occident no està amenaçat tant per la tensió política, com pel perill de la massificació, de la uniformitat de pensament i del sentiment; en breu, per tot el sistema de vida, de la fugida de la responsabilitat, amb l'única preocupació pel propi jo».

Capacitat de diàleg

Si hi ha una paraula que hem de repetir fins cansar-nos és aquesta: diàleg. Estem convidats a **promoure una cultura del diàleg**, tractant per tots els mitjans de crear instàncies perquè això sigui possible i que ens permetin reconstruir el teixit social. La cultura del diàleg implica un autèntic aprenentatge, una ascesi que ens permeti reconèixer l'altre com un interlocutor vàlid; que ens permeti mirar a l'estranger, l'emigrant, el qual pertany a una altra cultura com a subjecte digne de ser escoltat, considerat i apreciat. Per a nosaltres, avui és urgent involucrar tots els actors socials en la promoció d'«una cultura que privilegiï el diàleg com a forma de trobada, la recerca de consensos i acords, però sense separar-la de la preocupació per una societat justa, amb memòria i sense exclusions» (*Evangelii gaudium*, 239). La pau serà duradora en la mesura que armem als nostres fills amb les armes del diàleg, els ensenjem la bona batalla de la trobada i la negociació. D'aquesta manera podrem deixar-los en herència una cultura que sàpiga dibuixar estratègies no de mort, sinó de vida, no d'exclusió, sinó d'integració.

Aquesta cultura de diàleg, que hauria de ser inclosa en tots els programes escolars com un eix transversal de les disciplines, ajudarà a inculcar a les noves generacions una manera diferent de resoldre els conflictes a què els estem acostumant. Avui és urgent crear «coalicions», no només militars o econòmiques, sinó culturals, educatives, filosòfiques, religioses. Coalicions que posin en relleu com, darrere de molts conflictes, està en joc amb freqüència el poder de grups econòmics. Coalicions capaces de defensar les persones de ser utilitzades per a fins impropis. Armem a la nostra gent amb la cultura del diàleg i de la trobada.

Capacitat de generar: els joves

El diàleg, i tot el que aquest implica, ens recorda que ningú pot limitar-se a ser un espectador ni un simple observador. Tots, des del més petit al més gran, tenen un paper actiu en la construcció d'una societat integrada i reconciliada. Aquesta cultura és possible si tots participem en la seva elaboració i construcció. La situació actual no permet simples observadors de les lluites alienes. Al contrari, és una crida ferma a la responsabilitat personal i social. En aquest sentit, els nostres joves tenen un paper preponderant. Ells no són el futur dels nostres pobles, són el present; són els que ja avui amb els seus somnis, amb les seves vides, estan forjant l'esperit europeu. No podem pensar en el demà sense oferir-los una participació real com a autors de canvi i de transformació. No podem imaginar Europa sense fer-los partícips i protagonistes d'aquest somni. He reflexionat darrerament sobre aquest aspecte, i m'he preguntat: **Com podem fer partícips als nostres joves d'aquesta construcció quan els privem del treball; d'ocupació digna que els permeti desenvolupar-se a través de les seves mans, la seva intel·ligència i les seves energies? Com pretenem reconèixer-los el valor de protagonistes, quan els índexs d'atur i subocupació de milions de joves europeus van en augment? Com evitar la pèrdua dels nostres joves, que acaben per anar-se'n a un altre lloc a la recerca d'ideals i sentit de pertinença perquè aquí, a la seva terra, no sabem oferir-los oportunitats i valors?**

«La distribució justa dels fruits de la terra i el treball humà no és simple filantropia. És un deure moral». Si volem entendre la nostra societat d'una manera diferent, necessitem crear llocs de treball digne i ben remunerat, especialment per als nostres joves. Això requereix la recerca de **nous models econòmics més inclusius i equitatius**, orientats no per a uns pocs, sinó per al benefici de la gent i de la societat. Penso, per exemple, en l'economia social de mercat, encoratjada també pels meus predecessors (cf. Joan Pau II, Discurs a l'Ambaixador de la R. F. d'Alemanya, 8 nov 1990). Passar d'una economia que apunta al rèdit i al benefici, basada en l'especulació i el préstec amb interès, a una economia social que inverteixi en les persones creant llocs de treball i qualificació. **Hem de passar d'una economia líquida, que tendeix a afavorir la corrupció com a mitjà per obtenir beneficis, a una economia social que garanteixi l'accés a la terra i al sostre per mitjà del treball com a àmbit on les persones i les comunitats puguin posar en joc «moltes dimensions de la vida: la creativitat, la projecció del futur, el desenvolupament de capacitats, l'exercici dels valors, la comunicació amb els altres, una actitud d'adoració.** Per això, en l'actual realitat social mundial, més enllà dels interessos limitats de les empreses i d'una qüestionable racionalitat econòmica, cal que "es continuï cercant com a prioritat l'objectiu de l'accés al treball [...] per a tots"» (Laudato si', 127).

L'Església pot i ha d'ajudar a renéixer una Europa cansada

Si volem mirar cap a un futur que sigui digne, si volem un futur de pau per a les nostres societats, només podrem aconseguir-ho apostant per la inclusió real: «aquesta que dona el treball digne, lliure, creatiu, participatiu i solidari». Aquest canvi (d'una alegria líquida a una alegria social) no només donarà noves perspectives i oportunitats concretes d'integració i inclusió, sinó que ens obrirà novament la capacitat de somiar aquell humanisme, del qual Europa ha estat el bressol. L'Església pot i ha d'ajudar el renéixer d'una Europa cansada, però encara rica d'energies i de potencialitats. La seva tasca coincideix amb la seva missió: l'anunci de l'Evangeli, que avui més que mai es tradueix principalment en sortir a l'encontre de les ferides de l'home, portant la alegria forta i senzilla de Jesús, la seva alegria que consola i anima. Déu desitja habitar entre els homes, però pot fer-ho només a través d'homes i dones que, igual que els grans evangelitzadors del continent, estiguin tocats per ell i visquin l'Evangeli sense buscar altres coses. Només una Església rica en testimonis alegres portar de nou l'aigua pura de l'Evangeli a les arrels d'Europa. En això, el camí dels cristians cap a la unitat plena és un gran signe dels temps, i també l'exigència urgent de respondre al Senyor «perquè tots siguin u» (Jn 17,21).

Amb la ment i el cor, amb esperança i sense vana nostàlgia, com un fill que alegri en la mare Europa els seus arrels de vida i fe, somni un nou humanisme europeu, «un procés constant d'humanització», per al que cal valor i una sana i humana utopia ». Somio una Europa jove, capaç de ser encara mare: una mare que tingui vida, perquè respecta la vida i ofereix esperança de vida. Somio una Europa que es fa càrrec del nen, que com un germà auxilia el pobre i als que vénen a la recerca d'acollida, perquè ja no tenen res i demanen refugi. Somio una Europa que escolta i valora els malalts i als ancians, perquè no siguin reduïts a objectes improductius de descart. Somio una Europa, on ser emigrant no sigui un delictes, sinó una invitació a un major compromís amb la dignitat de tot ésser humà. Somio una Europa on els joves respirin l'aire net de l'honestedat, estimin la bellesa de la cultura i d'una vida senzilla, no contaminada per les infinites necessitats del consumisme; on casar-se i tenir fills sigui una responsabilitat i una gran alegria, i no un problema a causa de la manca d'un treball prou estable. Somio una Europa de les famílies, amb polítiques realment eficaces, centrades en els rostres més que en els números, en el naixement de fills més que en l'augment dels béns. Somio una Europa que promogui i protegeixi els drets de cadascú, sense oblidar els deures envers tots. Somio una Europa de la qual no es pugui dir que el seu compromís pels drets humans ha estat la seva última utopia.

Gràcies.